

At skrive Beethoven ind i virkeligheden

Publiceret 04/12/2020 i [Bøger/Musik](#) af [Jakob Brønnum](#)

MUSIKBØGER//ANMELDELSE – Beethoven fylder i år den 17. december 250 år, og POV Internationals Jakob Brønnum har i en række artikler introduceret og fulgt Beethoven, der er blevet fejret året igennem. Nu er turen kommet til et par af årets bogudgivelser om en af de største komponister i musikhistorien

Der er en tradition, en meget lille tradition ganske vist, med ufærdige bøger i europæisk faglitteratur, som i visse tilfælde er bedre end færdige bøger. Den mest berømte er måske Walter Benjamins undersøgelse af den parisiske storbykultur i 1800-tallet, [Passageværket](#), en kæmpemæssig notesamling, der er udgivet på mange sprog, også dansk.

Den portugisiske digter Pessoa har en lignende notebunke, der er udgivet i udvalg på dansk under titlen [Rastløshedens bog](#). Hvor Benjamins bog er opdelt i de hæfter, som noterne har ligget i, synes det at være mere rodet i udgangspunktet hos Pessoa, hvorfor de forskellige oversættelser er forskellige bøger, fordi der udvælges.

Så vidt jeg kan se, ligger derimod det tredje af disse aldrig skrevne mesterværker mere fast, den tyske tænker Theodor W. Adornos (1903-69) 40 notesbøger til en bog om Beethoven,

der er udkommet i en forbilledlig dansk oversættelse med et helt igennem strålende forord af oversætteren Henning Goldbæk (der også har oversat Benjamin). Noterne er ordnet efter et nummersystem, som også findes i den engelske oversættelse.

Sprængfuld af iagttagelser

Adorno var samfundstænkner og medlem af Frankfurterskolen og medforfatter til et af det 20. århundredes vigtigste samfundskritiske værker, [Oplysningens dialektik](#). Blandt hans allervigtigste bøger er [The Jargon of Authenticity](#) (oprindeligt udgivet på tysk), der forklarer, hvorfor sådan noget som Dansk Folkepartis racistiske diskurs kan blive mainstream (dvs. lyde autentisk), som det er blevet i Danmark. En virkelig inspirerende bog, der til gengæld er oversat, er [Minima Moralia](#), en stor samling klummer fra mødet med det moderne USA i 1950'erne.

Bogen er en absolut guldgrube, helt uundværlig læsning for den, der er optaget af Beethoven som kunstner og de kreative problemstillinger

Men Adorno var også musikfilosof (og komponist), og har skrevet en vildt abstrakt bog om [Mahler](#), en lidt mindre abstrakt bog om [Wagner](#) og bøger om 12-tone-musikken. Disse findes på dansk – de to førstnævnte faktisk på samme forlag, Klim, som nu har udgivet noterne om Beethoven.

THEODOR W. ADORNO
BEETHOVEN
– MUSIKKENS FILOSOFI

ADORNO – BEETHOVEN

Det giver naturligvis ingen mening at anmelde Adornos notesbøger som en nyudgivelse. Jeg er overbevist om, at de personlige betragtninger om mødet med komponisten i barndommen udelukkende tjener til at vække den perspektiverende erkendelse af musikken og næppe ville have klaret den i udvalget til en endelig udgave.

Bogen er sprængfuld af inspirerende iagttagelser af alt lige fra det berømte banke-motiv i Beethovens 5. Symfoni til forholdet mellem komponisten og den tyske småborgerlige kultur, den såkaldte Biedermeier. Bogen er en absolut guldgrube, helt uundværlig læsning

for den, der er optaget af Beethoven som kunstner og de kreative problemstillinger, man ser dukke op overalt i værkerne, bare man skraber lidt i overfladen. Beethoven skaber sin stil, samtidig med at han komponerer værker, der naturligt indgår i den og som samtidig er blevet en helt kunstarts forbilleder mere end 200 år frem.

Beethovens verdensopfattelse

Adorno har en række grundlæggende indfaldsvinkler, bl.a. den, at der er ligheder mellem Beethovens verdensopfattelse og Hegels, den helt samtidige tyske filosof, hvad jeg er helt enig i. Åndsbegrebet har en forøget individualistisk karakter hos begge, der leder frem mod den moderne individualitetsbårne identitet.

Det er virkelig ikke en bog for alle og enhver, men alle og enhver burde have den og læse sig ind mod en indsigt i, hvordan kulturer bevæger sig i historien, og hvad de indeholder, centreret om en af kulturhistoriens mest bemærkelsesværdige kunstnerskikkelser. Bogens musikfaglige udgiver, Rolf Tiedemann, har imidlertid gjort sit til, at alle og enhver skal have muligheden for at trænge ind i den. Den er forsynet med mere end 60 siders tætskrevne, forklarende noter.

Inden jeg siger, hvad jeg har på hjerte om Peter Dürrfelds smukke, langt hen ad vejen velskrevne og omfattende Beethoven-bog, må jeg sige, at jeg har den største respekt for Dürrfeld. Jeg mødte ham første gang i begyndelsen af 1970'erne, hvor han var lærer på en københavnsk skole, som mit skakhold fra Johannesskolen, hvor jeg spillede et solidt 6. bræt, besøgte i den lokale turnering. (Adorno har jeg kun mødt på anden hånd, idet jeg en tid ofte traf en tyskfødt kollega, der som barn havde leget med Adornos guldur, for at hendes far og Adorno kunne få fred til at tale sammen.)

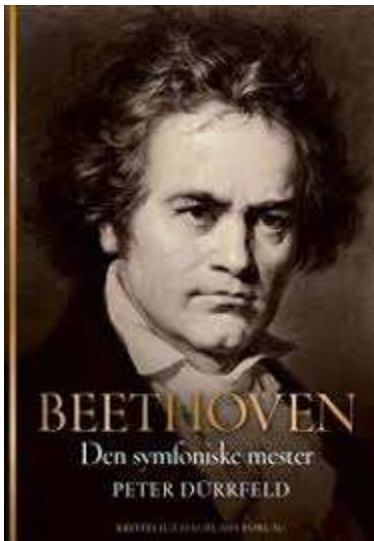
Hvis man ønsker en hyggelig bog, hvor man får virkelig mange oplysninger om Beethoven, så er det Dürrfeld, man skal gå til.

Det er en bog, der er en meget stærkt udvidet og meget vidende pendant til de små hæfter, der følger med klassiske cd-indspilninger, som foruden CD'ens overlegne lyd kvalitet, gør streamerkulturen til en fattig aflagens af egentlig musiktilegnelse, der minder om fast food'ens tomme kalorier.

Det væsentlige mangler

Dürrfeld gennemgår Beethovens liv og nævner hans musikværker i kronologisk orden. Hvis man ved, hvornår et værk er blevet til, kan man læse om komponistens liv og se titlerne på de andre værker, han skrev samtidig og høre lidt om dem.

Samtidig må jeg bekende, at bogen siger mig absolut ingenting. Og det er ikke, fordi jeg ikke har prøvet. Jeg holder et til halvandet afsnit, så begynder jeg at køre rundt i stolen. Tag nu afsnittet om Beethovens Strygekvinet, op. 29 (s. 76-77).

DÜRRFELD – BEETHOVEN

Vi får at vide, at det er et mesterværk, at kvintetten som musikalsk besætning består af de og de strygere, at det minder lidt om Brahms, ”en af Beethovens største arvtagere” og at det er ”venligtsindet”. Så får vi at vide, hvem det er dedikeret til, og der kommer en bemærkning om, hvad visse kritikere synes om ”det venligtsindede”, også i forhold til Beethovens Septet, som præsenteres kort et andet sted i bogen.

Jeg er imidlertid overbevist om, at Dürrfelds Beethoven for en del mennesker vil være en udmærket indføring i Beethoven

Vi får ikke noget væsentligt at vide. Hvis man ikke ved, hvad besætningen i en strygekvintet er, siger henvisningen til Brahms én ingenting. Og ”minder lidt”, det dur altså ikke, når det ikke præciseres, og i øvrigt er jeg ikke enig. Beethovens Strygekvintet ”minder” efter min (og den almindelige musikhistoriske) opfattelse om Saint-Saëns kammermusik og særligt om Max Bruchs Strygekvintetter fra lidt efter Brahms, men jeg ved dybest set ikke, hvad Dürrfeld mener med sin henvisning, og han forklarer den ikke. Det kan godt være, han har ret – man får blot ikke at vide, hvad han måske har ret i.

Tværtimod kan man sige, at det væsentlige får vi *ikke* at vide: Hvorfor skrev Beethoven ikke mere end én original strygekvintet? (Brahms skrev to – hvilken en mon Dürrfeld tænker på?). Hvorfor tog han ikke denne udfordring op fra Mozart, sådan som han f. eks. tager udfordringen op i værket for klaver og fire blæsere og klaverkoncerterne?

Mozart havde skrevet seks strygekvintetter, som for de fires vedkommende synes at være blandt den mest perfekte kammermusik, der nogensinde er skrevet, men Beethoven tager ikke for alvor tråden op.

Dürrfeld nævner netop (s. 54-55), at han skriver en Mozart-inspireret kvintet for klaver og blæsere, men til gengæld intet om, hvad den kunstneriske udfordring består i – og den er helt speciel, bl.a. fordi meget få har skrevet for denne besætning.

Og det med Brahms, igen – hvad mener Dürrfeldt med, at han er ”en af Beethovens største arvtagere”, han tilhører ikke generationen efter ham, som Schubert, Schumann og Mendelssohn, men generationen efter dem. Og musikalsk er han vel ikke arvtager, bare fordi han er meget dygtig, ligesom Beethoven.

Den tradition, Dürrfeldt videreformidler, forskønnet med et endeløst reservoir af adjektiver, ”berømt, ”fantastisk”, ”fuldgyldigt”, er den præcise årsag til, at den klassiske musik opfattes som en højborgerlig beskæftigelse

Brahms har en helt anden kunstnerisk tilgang til musikken end Beethoven, men vi hører ikke om det. Det er rigtigt, at de to er blandt de dygtigste kunstnere indenfor den klassiske musik, og at de virkede i samme by med 60 års mellemrum. Og at Brahms havde Beethoven-komplekser hele livet, ligesom alle musikgrupperne i slutningen af 1960’erne havde Beatles-komplekser. Men hvad består det i? Hvad er det kunstneriske, det menneskelige, det kulturhistorisk-æstetisk særlige?

Subjektivt og selektivt

Bogen er bygget op, så de vigtigste værker, de ni symfonier, de 16 strygekvartetter og de 32 klaversonater, får en lidt dybere behandling, men i forhold til Adorno-bogens perspektiveringer, bliver vi i det store og hele inden for spørgsmålet om, hvad Beethoven lægger i det, eller hvordan samtidens og muligvis eftertidens borgerlige musikindustri opfatter det og ikke, hvilke kunstneriske og almenmenneskelige perspektiver man kan uddrage.

Her og der får vi at vide, hvad komponisten syntes om denne eller hin politiske eller religiøse forestilling, og hvad han følte om dette eller hint, men det er og bliver introducerende heltedyrkelse.

I afsnittet om indspilninger mod slutningen af bogen, bliver det meget subjektivt og selektivt. Karajans indspilninger med Berliner Philharmonikerne er ”guldrandede” (og vi får ikke mere end det). Jeg ville hellere høre, hvad Dürrfeldt mener om de ikke nævnte, fire samlede indspilninger, Karajan lavede af Beethovens symfonier, i hvert 10-år fra 1950’erne til 1980’erne. Hvordan opfatter Dürrfeldt indspilningernes forskelligheder? og hvad siger det om symfonierne dengang og nu? Er det dem alle, der er ”guldrandede”?

Den tradition, Dürrfeldt videreformidler, forskønnet med et endeløst reservoir af adjektiver, ”berømt, ”fantastisk”, ”fuldgyldigt”, er den præcise årsag til, at den klassiske musik opfattes som en højborgerlig beskæftigelse, hvor den i virkeligheden rummer grundmenneskelige erkendelser af den største vigtighed og betydning, som forbliver ukendte. Jeg er imidlertid overbevist om, at Dürrfeldts bog for en del mennesker vil være en udmærket indføring i Beethoven, selvom de kun kommer til tærsklen af den kunstneriske essens.

Desværre vil de fleste opfatte Adornos forsøg som alt for akademiske, elitære, endog venstreorienterede. Så står man der, midt i det hele og ved ikke, hvor man skal gå hen. Jeg finder, at [Åke Holmquists](#) Beethovenbog, som Dürrfeld nævner som en af sine inspirationskilder, løser opgaven at skrive komponistens person og værk ind i én historisk kontekst skarpere og mindre floskelpræget end Dürrfeld. Selv den summariske [Beethoven-bog af Romain Rolland](#) (1803), der netop er udkommet på engelsk i e-bogformat, der beskriver symfonierne, klaversonaterne og strygekvartetterne, får mig længere ind i musikken end Dürrfeld.

Selv har jeg tænkt mig at blive i et værk om Beethoven, der har tjent mig godt i mange år, nemlig [Denis Matthews'](#), i den engelske paperbackserie, *Master Musicians*. Matthews og Dürrfeld er nøjagtig lige lange, knapt 300 sider, og der står endeløst meget mere i Matthews.

På stort set samme plads, og uden alle udenomsværkerne, får Matthews (s. 132-133) forklaret forholdet mellem Beethovens Strygekvintet og Mozarts kvintetter – og han får gennemgået de fire satser, som vi hidtil gennem Dürrfeld jo ikke har hørt noget til, altså musikken selv.

Sagde jeg, at undertegnede – der som nævnt har truffet Dürrfeld og er én person fra Adorno – kun er syv personer fra Beethoven? Er der nogen, der kan stikke den? Jeg traf i 1990'erne i Århus pianisten Jørgen Thomsen, der var elev af Claudio Arrau, der var elev af Martin Krause, der var elev af Franz Liszt, der var elev af Carl Czerny, der var elev af Beethoven! Jeg har næsten rørt ved hans hånd. I den næste artikel om Beethoven i anledning af 250-året vil jeg forsøge at beskrive, hvad denne hånd udrettede på et klaver.

[LÆS JAKOB BRØNNUMS SEKS ANDRE BEETHOVENARTIKLER I ANLEDNING AF 250 ÅRET HER](#)

Theodor W. Adorno

Beethoven – Musikkens filosofi

Rolf Thiedemann (udg.), Henning Goldbæk (oversættelse og forord)
(Klim, 313 sider)

Peter Dürrfeld

Beethoven – Den symfoniske mester

(Kristeligt Dagblads Forlag, 286 sider)

Topfoto: Wikimedia Commons

- [JAKOB BRØNNUM](#)
- [SENESTE ARTIKLER](#)

Jakob Brønnum er forfatter til 36 bøger. Senest er kommet "Gensyn med den store fortælling" (Eksistensen, 2019), digtbogen "Virkeligheden 2.0" (Det poetiske bureaus forlag 2019, 276 sider), "Bowie - Rockmusikeren som eksistensdigter" (Eksistensen, 2018) og digtbogen "Øjeblikkets tredje tilstand" (Det poetiske bureaus forlag 2018, 353 sider)

De senere bøger:

Nøjsomhedens tivoli (digte, 2017)

Matthæuseffekten (essay, 2017)

Den sidste passion (digte, 2017)

Lysåret (haikudigte, 2016)

Fortællinger fra undergrunden (noveller, 2016)

Pengeguden (essay, 2026)

Porten til den indre by (digte, 2016)

Argumenter mod døden (essay, 2015)

Langsomheden 1.0 (digte, 2015)

Malmö by night (digte, 2014)

Sange ved himlens port (Dylan-bog, 2014)

Mail: brønnum1@gmail.com

Hjemmeside: <https://sites.google.com/site/jakobbroennumshjemmeside/>

Jakob Brønnum er født og opvokset på Frederiksberg. Han har HumBas fra RUC og er cand. theol. fra Århus Universitet. Jakob Brønnum er en ofte anvendt foredragsholder (se hans foredrag på <http://www.sogneaften.dk/jakob-broennum.htm>). Han bor i dag i Örebro i Sverige med sin familie. Hans færøske hustru Rína í Baianstovu (og skolekammerat fra Johannesskolen på Frederiksberg) er lektor og forsker ved socionomuddannelsen på universitetet i Örebro. Jakob Brønnum er redaktør af nettidsskriftet Den smalle bog, som han grundlagde 2016 samt af et teologisk/fagpolitisk tidsskrift. Han har siddet i bestyrelsen for Dansk Forfatterforening og i styregruppen for BogForum. Han har været formand for Den skønlitterære gruppe i forfatterforeningen og for den internationale forfatterforeningsorganisation Baltic Writer's Council. Han har skrevet for bl.a. Aarhus Stiftstidende, Bogmarkedet og Kristeligt Dagblad. Han sidder i bestyrelsen for den offentlige virksomhed Länsmusiken, Örebro og har tidligere siddet i innovationsrådet ved Örebro Universitets fakultet for humaniora. På POV International skriver Jakob Brønnum kulturstof og om etiske og eksistentielle problemstillinger.